

INTERPROFESSIONEEL LEREN OVER DE ONTWIKKELING VAN JONGE KINDEREN

Professionals uit verschillende domeinen delen inzichten op het Congres Jonge Kind

Op 17 januari vond op Windesheim het Congres Jonge Kind (0-7 jaar) plaats met als thema 'De ontwikkeling in een doorlopende lijn'. Een initiatief van Windesheim, VIAA en Hogeschool KPZ en een voortzetting van wat vroeger in de regio bekend stond als 'de dag van het jonge kind'. Meer dan honderd professionals uit de regio, onder wie leraren, onderwijsassistenten, orthopedagogen en pedagogisch medewerkers uit de kinderopvang, deelden in workshops en tijdens het avondeten kennis en ervaringen. Een inkijkje in het programma.

De middag startte met een muzikale, interactieve activiteit die meteen de toonzette voor de rest van het programma. De workshops deden hun naam eer aan: er werd hard én met plezier gewerkt, zodat deelnemers meteen konden ervaren hoe vaardigheden de dag erna in het werk konden worden ingezet. In de workshop Tekstloos maar kansrijk konden deelnemers genieten van prachtige prentenboeken zónder woorden, en ervoeren zij hoe je met die boeken taal kunt uitlokken en kunt bijdragen aan het ontwikkelen van kennis en leesplezier. Pedagogisch professionals en andere belangstellenden konden in een workshop hun coach- en interactievaardigheden trainen. Elders konden ze leren hoe je spel kunt stimuleren bij jonge kinderen. Betekenisvolle activiteiten waarin ontwikkelingsgericht met kinderen wordt gewerkt: er was volop aandacht voor.

HOOGWATER EN WC-ROLLETJES: WISKUNDIG DENKEN ZIT OVERAL

Nicole Scholten, hogeschooldocent Rekenen van Hogeschool KPZ, liet ervaren hoe het wiskundig redeneren bij kinderen kan worden gestimuleerd vanuit levensechte situaties. Het water in de IJssel stond in januari erg hoog, wat de aanleiding was voor een prikkelende vraag aan jonge kinderen: familie Muis wil naar huis. Hoe komt de familie aan de overkant? De kinderen (en nu dus de deelnemers) konden kiezen uit allerlei materiaal: lego, knex, karton, blokken, karton, kapla en mochten een oplossing bedenken. 'Kinderen bedenken dan verrassende dingen,' vertelt Nicole. 'Je denkt, ze komen met een brug, dat ligt voor de hand, maar nee hoor, ze bedenken een kabelbaan, een helikopter of een vliegtuig. De leraren hadden een vlot gemaakt. Het geven van een impuls, het inbrengen van een nieuw probleem, zet dan opnieuw aan tot denken: de muizen kunnen niet zwemmen. Wat nu?

Ze bedachten dat de muizen zwemvesten zouden krijgen en die maakten ze van knex. Soms stellen de kinderen al bouwend dat probleem al zelf vast: de pijler van de kabelbaan staat bijvoorbeeld in de weg, dan kan de cabine niet over de kabel glijden. Los dat maar eens op! Door te ervaren en te verklaren ontstaat er weer wat nieuws.'

Zo'n activiteit sluit goed aan bij de nieuwe kerndoelen, waarin wiskundig redeneren en redeneren in betekenisvolle contexten expliciet worden genoemd. Dat begint met wiskundig kijken, een vaardigheid die je als professionals kunt ontwikkelen door eens goed om je heen te kijken met een wiskundige bril. Neem bijvoorbeeld een wc-rolletje. Nicole: 'Hoe ziet er wc-rolletje er eigenlijk uit? Hoe is het opgebouwd? Kinderen, maar ook volwassenen, gaan beter kijken als je daartoe aanzet. Ze maken tekeningen, proberen een uitslag op papier te zetten. En leg je zo'n rolletje in het water, dan ontvouwt zich de meetkunde voor je ogen: dan blijkt dat het rolletje uit twee lagen bestaat. De lijm lost op in het water, de figuren komen los en je herkent een parallellogram in het karton. Wat eerst driedimensionaal was, is nu te zien op het platte vlak, tweedimensionaal. Laat je die losgeweekte figuren nu weer opplakken, dan kunnen kinderen er heel nieuwe figuren van maken.

Er ontstaan ook nieuwe vragen: hoeveel wc-rolletjes heb je nodig om een bloem of een ster te maken? Van construeren – het uit elkaar halen en in elkaar zetten van iets, gaan we nu naar opereren – het vormen van nieuwe figuren met dat materiaal.

Voor pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten zijn dit vaak eye-openers: ze zien zo dat dichtbij heel veel kansen liggen voor verwondering op wiskundig gebied. En het werken met echte materialen is juist ook fijn met heel jonge kinderen en kinderen met TOS: je kunt er wel veel taal bij aanreiken, maar er wordt toch vooral veel gehandeld en dus ervaren.'

KINDEREN MET EEN ONTWIKKELINGSVOORSPRONG UITDAGEN

Cindy van Raalten, hogeschooldocent Pedagogiek en didactiek aan Hogeschool Viaa, onderwijsadviseur en specialist hoogbegaafdheid, maakte deel uit van de organisatie en gaf een workshop over jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. 'Bij kleuters spreken we nog niet over meer- of hoogbegaafdheid,' licht Cindy toe. 'Bij jonge kinderen kunnen we wel signaleren of er een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong is en dus het aanbod aangepast moet worden aan hun ontwikkelbehoeften. De kinderen hoeven daarvoor niet uit de groep, liever niet zelfs; het aanbod kan in de groep worden verrijkt en daar kunnen dan ook andere kinderen van profiteren. Signaleren is heel belangrijk. Luisteren hiervoor goed naar ouders en breng het kind in de eerste weken al goed in beeld. Signalen kunnen vanuit verschillende richtingen komen: ouders valt wat op, of het kind heeft een meer- of hoogbegaafd broertje of zusje en dat roept vragen op. Of bij de overdracht vanuit het kinderdagverblijf wordt melding gemaakt van iets wat opvalt.'

'Door het maken van een menstekening, kun je wel een iets beter beeld krijgen van het kind: je geeft het kind de opdracht om een mens te tekenen. Zo goed mogelijk, het kind heeft er ook alle tijd voor. De tekeningen zijn heel verschillend: het ene kind tekent een lijf met de juiste verhoudingen, een hals, details in het gezicht, de juiste omtrek van het hoofd. Andere kinderen lijken maar wat te krabbelen. Het gesprek met het kind over die tekening is het belangrijkste, niet de tekening zelf. Het kan zijn dat er op papier maar wat strepen staan, maar dat het kind vertelt dat daar de longen zitten en de luchtpijp en daar de hersenen. Zo'n tekening laat je het liefst binnen een week dat het kind in je groep is al maken. Want als je langer wacht, zie je dat het kind zich gaat aanpassen.'

‘Doe je het op tijd en stel je op basis van gesprekken met ouders, observaties, de mens-tekening en overdracht vast dat het kind wellicht wat meer uitdaging nodig heeft, dan kun je daar in het reguliere aanbod rekening mee houden en afstemmen op wat het kind nodig heeft. Dat betekent bijvoorbeeld dat je niet gewoon een puzzel laat maken, maar dat je de opdracht geeft om niet eerst de rand maar juist vanuit het midden de puzzel te maken. Of je schudt twee puzzels door elkaar: welke stukjes horen bij welke puzzel? Je kunt ook plattegronden geven en die laten nabouwen of je stelt bij een prentenboek hogere denkordevragen aan deze kinderen. De deelnemers aan de workshop hebben geoefend met signaleringslijsten van Goodenough, die je kunt gebruiken als je met een kind over zijn tekening in gesprek bent. We hadden natuurlijk geen kind, dus nu hebben we het gedaan door naar een tekening te kijken en te bedenken wat die ons al zou kunnen vertellen.’

Thematiseren vanuit het perspectief van het kind Marjolein Klompe, hogeschooldocent Pedagogiek aan Hogeschool KPZ en eveneens één van de organisatoren van het congres, gaf zelf ook een workshop: thematiseren en beredeneerd aanbod. ‘Tijdens de post-hbo-opleiding Specialist Jonge Kind en in scholen waar ik kom, hoor ik regelmatig dat leraren niet goed weten hoe ze spel nou zo kunnen vormgeven dat ze tegelijkertijd doelen behalen die in de onderbouw worden gesteld én het spel stimuleren. We staan échte thema’s voor, waarin spel mogelijk is waarin kinderen de echte wereld naspelen. We nemen het perspectief van het kind aan. Leraren ontwerpen bijvoorbeeld ‘een rekenactiviteit met geld’, maar kinderen denken: ‘Ik wil een pinautomaat in de supermarkt’. Die biedt natuurlijk alle kansen om te leren rekenen met geld. Het start met goede ideeën vanuit de echte wereld. Deelnemers aan de workshop hebben geoefend met het voorbereiden van een thema door te brainstormen met elkaar over wat goede thema’s kunnen inhouden vanuit het gedachtengoed ontwikkelingsgericht werken. Zodoende ontstaat er een beredeneerd aanbod voor het jonge kind waar de kinderen optimale betrokkenheid laten zien en betekenis kunnen geven aan de activiteiten. De ontworpen thema’s kunnen direct in de klas worden uitgevoerd.’

Evaluaties van de congresdag laten zien dat deze praktische toepasbaarheid gewaardeerd wordt. Ook de workshophouders kijken met veel plezier terug op een geslaagde dag. Cindy: ‘Volgend jaar organiseren we dit congres beslist opnieuw.’

Wellicht passen we in de organisatie nog wel wat aan, maar de inhouden waren interessant en de deelnemers gingen met nieuwe inzichten en praktische handreikingen naar huis. Morgen kunnen ze meteen aan de slag!’

De signaleringslijst van Goodenough waarover Cindy van Raalten spreekt in dit interview, kun je downloaden via:

<https://expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/wp-content/uploads/2020/03/menstekening.pdf>

OVER DE AUTEUR

Véronique Damoiseaux is hogeschooldocent taal en op Hogeschool KPZ en eindredacteur van *Veerkracht*.